

Zvláštní význam mezi lidskými právy zaujímají práva dětí. Jejich výjimečnost a zároveň nevýhodou je fakt, že jsou děti mnohem více zranitelné a závislé na dospělých. Ochrana dětí skrze mezinárodní právo je o to složitější, že se děti samy těžko domohou svých práv. Proto v této oblasti nestačí jen obecné mezinárodněprávní prostředky ochrany, ale je důležitá speciální regulace, důsledná kontrola aplikace úmluv a efektivní systém prostředků, který zajistí, že práva dětí budou respektována. Zda tomu tak ve skutečnosti je, se snažím analyzovat v následujících kapitolách.

Děti jsou snadným terčem týrání a zneužívání, neboť jsou slabší, často ani neumí slovně nebo písemně sdělit, co se jim děje. Přesto se často říká, že děti představují naši budoucnost. Pokud chce mít lidstvo šťastnou budoucnost, mělo by se tedy snažit, aby děti vyrůstaly v harmonickém prostředí, které přispívá k jejich rozvoji. Mnoho výzkumů ukazuje, že dítě, které v dětství zažilo týrání, zneužívání nebo nepříznivé rodinné prostředí, má v dospělosti často sklon k agresivitě, kriminalitě, extremismu apod. Ochrana dětí tedy není jen nějakou symbolickou „bohulibou“ činností, ale je nutným předpokladem pozitivního vývoje naší společnosti. Již Jan Ámos Komenský řekl: „Takový je příští věk, jak jsou vychovávání příští jeho občané.“¹

Mezinárodněprávní ochrana dítěte, která je tématem této práce, patří do mezinárodního práva veřejného a je spojena zvláště s jeho dvěma odvětvími: mezinárodní ochranou lidských práv a mezinárodním humanitárním právem.² Obsah první oblasti je jasný z jejího názvu. Mezinárodní humanitární právo se pak zabývá ochranou lidí při ozbrojených konfliktech. Aplikace mezinárodní ochrany dítěte se uskutečňuje skrze mezinárodní smlouvy, které stanoví základní požadavky na úroveň vnitrostátního práva. Konkrétně by se tedy mezinárodní smlouva měla v dané zemi aplikovat přímo³ (tento systém převažuje) nebo by se její obsah měl odrazit ve vnitrostátním právním řádu, zvláště v právu rodinném a trestním. Práv dítěte se dále může dotýkat také mezinárodní právo soukromé, zvláště v problematice smíšených manželství.

V práci se snažím sledovat a popsat vývoj mezinárodněprávní úpravy od svých počátků až po současnost, přičemž užívám komparace jednotlivých pramenů. Při analýze současných pramenů jsem se zaměřila hlavně na Úmluvu o právech dítěte z roku 1989, neboť je závazným dokumentem podepsaným většinou států, a tudíž má pro efektivitu ochrany práv dětí velký význam. Neméně důležité je institucionální zajištění aplikace Úmluvy a kontrolování jejího plnění, což kriticky posuzuji v kapitole 3.5 a 8. Dále se v práci věnuji mezinárodněprávní úpravě na úrovni Rady Evropy, která k efektivitě ochrany dětí přispěla významným způsobem. Problematika porušování práv dětí je velmi široká právní oblast a rozbor všech jejích aspektů by přesáhl rámec diplomové práce. Proto jsem se v samostatných kapitolách 4 a 6 zaměřila na dva podle mého názoru nejaktuálnější a nejpálčivější problémy – komerční sexuální zneužívání dětí a ochranu dětí v ozbrojených konfliktech. V těchto

oblastech dochází k masovému porušování práv dětí a efektivní plnění závazků z mezinárodních smluv je navýsost důležité.

Na závěr práce se snažím formulovat názor, nakolik je současná mezinárodněprávní ochrana dětí efektivní a vynutitelná a zda lze mezinárodní smlouvy bez dalšího vypovědět a zbavit se tak veškerých závazků. Pro efektivitu ochrany dětí je důležité si odpovědět na otázku, zda je ochrana práv dětí kogentní, zda jsou určitá práva nezávislá na vůli státu a lze se jich dovolat bez ohledu na jejich zakotvení v platném právním řádu nebo zda je možné se na mezinárodní úrovni domáhat jen práv, která konkrétní stát uznal formou mezinárodní smlouvy.